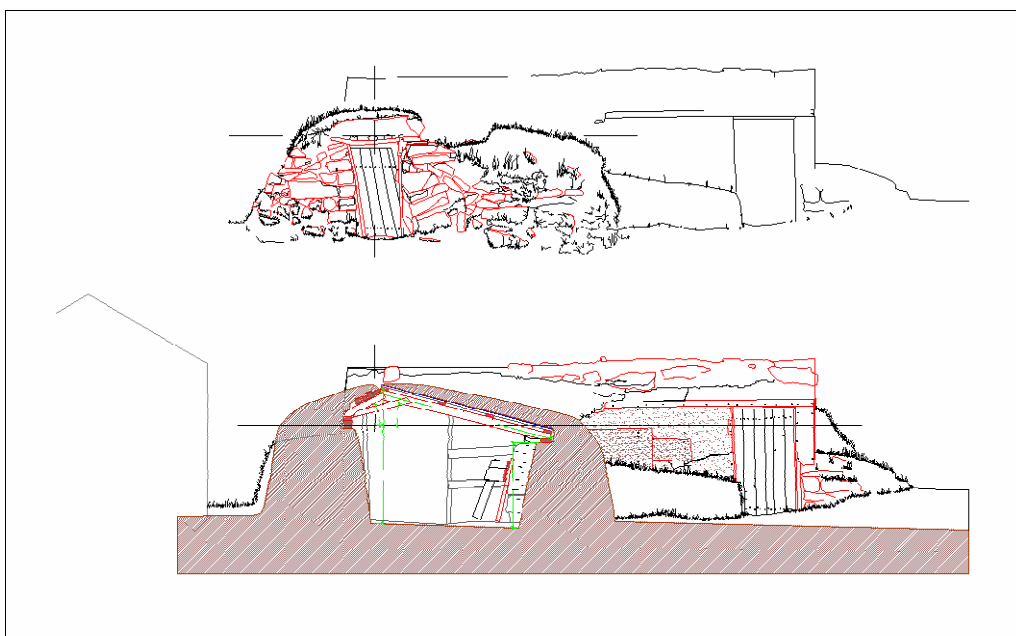

RANNSÓKN Á FORNLEIFUM SEM FARA UNDIR HÁLSLÓN VIÐ KÁRAHNJÚKA

FRAMVINDUSKÝRSLA SEPTEMBER 2004

Garðar Guðmundsson og Gavin Lucas

Fornleifastofnun Íslands
Reykjavík 2004
FS251-00063

Forsíðumynd: Uppdráttur af Sauðakofa norðan Sauðár syðst á Kofaöldu á Vesturöræfum. Teikning Lárus B. Guðmarsson.

© Fornleifastofnun Íslands 2004
Bárugötu 3
101 Reykjavík
Sími: 551 1033
Fax: 551 1047
Netfang: fsi@instarch.is
Heimasíða: www.instarch.is

RANNSÓKN Á FORNLEIFUM SEM FARA UNDIR HÁLSLÓN VIÐ KÁRAHNJÚKA

FRAMVINDUSKÝRSLA SEPTEMBER 2004

Garðar Guðmundsson og Gavin Lucas

Reykjavík 2004

Efnisyfirlit

Inngangur	7
Yfirlit yfir vettvangsrannsóknina	8
Lokaorð	11

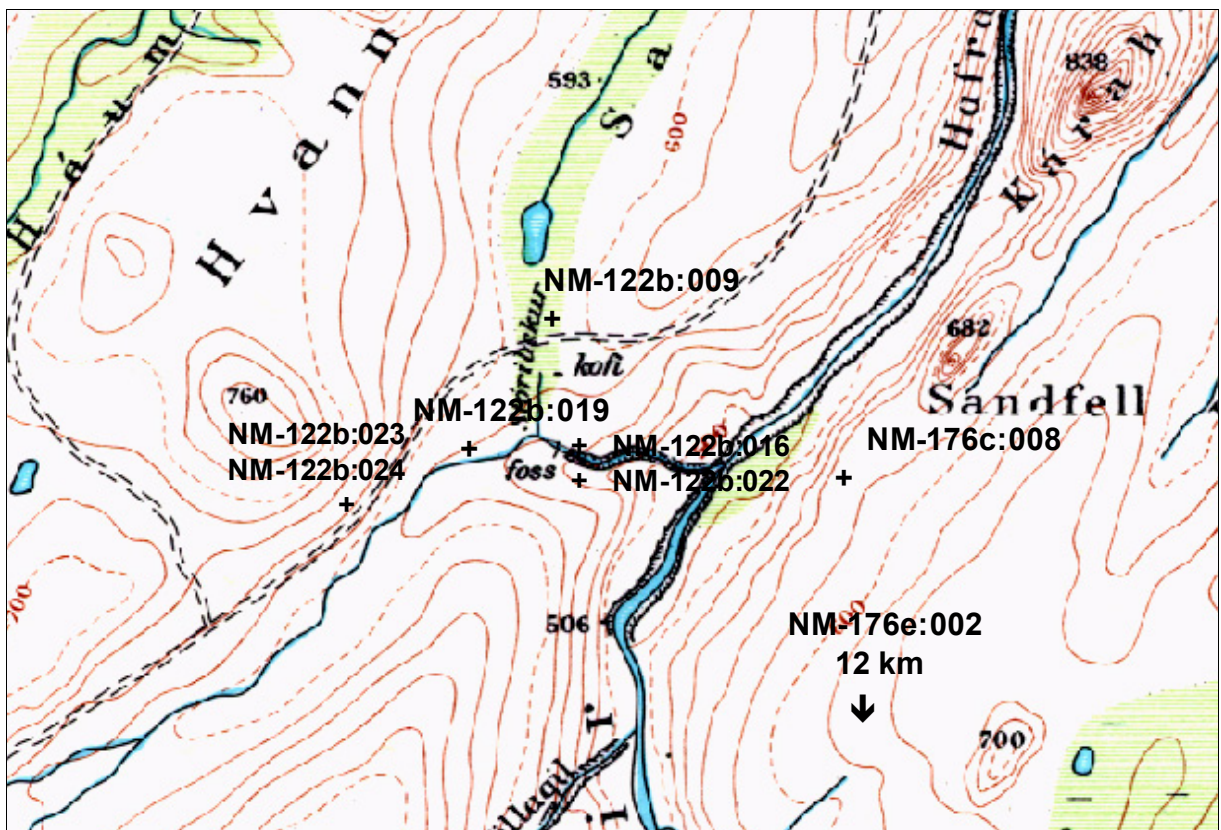
Inngangur

Samkvæmt samningi Landsvirkjunar og Fornleifastofnunar Íslands (FSÍ) dags. 18. júní 2004 tók FSÍ m.a. að sér að gera fornleifarannsókn á fimm fornum mannvirkjum sem fara undir Háslón við Kárahnjúka. Rannsóknin felur í sér fullnaðarrannsókn á minjunum samkvæmt skilyrðum Þjóðminjalaga, Fornleifaverndar ríkisins og Þjóðminjasafns Íslands. Minjastaðirnir fimm eru eftirtaldir (sjá kort):

1. Stöpull kláfferju sunnan Sauðár (NM-122b:022):	E 648272.56	N 494937.43
2. Stöpull kláfferju norðan Sauðár (NM-122b:016):	E 648066.25	N 494862.09
3. Varða norðan Sauðár í Sauðárdal (NM-122b:019):	E 647645.16	N 494774.32
4. Kofarúst norðan Sauðár í Sauðárdal (NM-122b:009):	E 648300.57	N 495476.15
5. Sauðárkofi syðst á Kofaöldu (NM-167e:002):	E 650345.50	N 482310.63

Auk þessara fimm minjastaða fékkst í sumar vitneskja um tvo minjastaði í viðbót sem einnig munu fara undir Háslón en ekki voru í rannsóknaráætlun og verksamningi Landsvirkjunar og FSÍ. Rannsókn á þessum tveimur minjum var, af hagkvæmnisástæðum fyrir alla aðila, felld inn í rannsóknaráætlun FSÍ (sjá skýrsluna: Yfirlit yfir framvindu rannsókna á fornleifum sem fara undir Háslón við Kárahnjúka, dags. 23. ágúst 2004). Þessir tveir staðir eru:

6. Aðhald vestan Sauðár (NM-122b:023):	E 647154.34	N 494358.49
7. Veggjarbrot vestan Sauðár (NM-122b:024):	E 647145.24	N 494329.14

Mynd 1. Afstöðukort rústa við Kárahnjúka. Staðsetning á korti ónákvæm en vísað til hnita hér að ofan. (Kort LMÍ.)

Yfirlit yfir vettvangsrannsóknina

Hér á eftir fer stutt greinargerð um rannsókn á hverjum minjastað fyrir sig.

1-2. Stöplar kláfferju yfir Sauða í Sauðárdal (NM-122b:022; NM-122b:016). Stöplarnir voru mældir og myndaðir, hleðslugerð könnuð og grafið í þá snið til að rannsaka gjóskulög.

Mynd 2. Lóðréttar myndir af stöplum kláfferju yfir Sauða í Sauðárdal. Til vinstri stöpullinn sunnan ár (NM-122b:022); til hægri stöpullinn norðan ár (NM-122b:016). Stikurnar eru 2 m. (Myndir Garðar Guðmundsson.)

3. Varða norðan Sauðár í Sauðárdal (NM-122b:019). Varðan var mæld og mynduð, hleðslugerð könnuð, varðan rofin og grafið í jarðveg undir henni til að rannsaka gjóskulög.

Mynd 3. Varða norðan Sauðár í Sauðárdal (NM-122b:019). Horft til suðausturs. Snæfell í baksýn. (Mynd Garðar Guðmundsson.)

4. Kofarúst norðan Sauðár í Sauðárdal (NM-122b:009). Upphaflega var einungis áætlað að grafa könnunarskurð þvert í gegnum þessa rúst en við nánari athugun var ljóst að ekki fengjust fullnægjandi upplýsingar við þá aðgerð eina. Því var ákveðið að byrja á að taka torf ofan af allri rústinni og var síðan öll rústin fullgrafin.

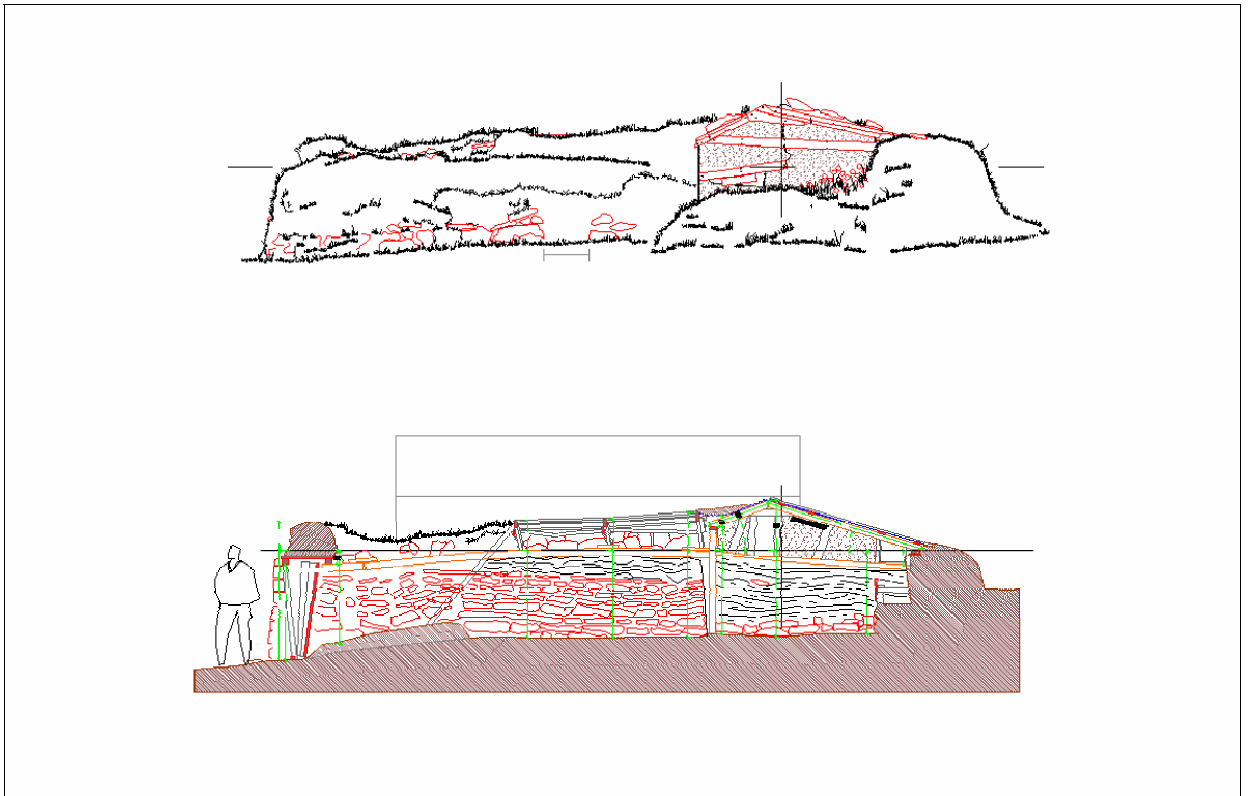

Mynd 4. Kofarúst í Sauðárdal. Horft til norðurs. (Mynd Garðar Guðmundsson.)

5. Sauðárkofi, leitarmannakofi norðan Sauðár syðst á Kofaöldu (NM-167e:002). Kofinn var myndaður, mældur upp og teiknaður. Tveir könnunarskurðir voru grafnir inni í kofanum og einn utan hans.

Mynd 5. Sauðárkofi norðan Sauðár syðst á Kofaöldu (NM-167e:002). Gafl eldri hluta kofans. Horft til norðvesturs. (Mynd Garðar Guðmundsson.)

Mynd 6. Sauðárkofi norðan Sauðár syðst á Kofaöldu (NM-167e:002). (Teikning Lárus B. Guðmarsson.)

6. Aðhald vestan Sauðár í Sauðárdal (NM-122b:023). Minjarnar voru myndaðar, mældar upp og teiknaðar. Grafið var í nyrðri vegg aðhaldsins og snið myndað og teiknað.

Mynd 7. Aðhald vestan Sauðár í Sauðárdal (NM-122b:023). Horft til suðausturs. (Mynd Gavin Lucas.)

7. Veggjarbrot vestan Sauðár (NM-122b:024). Rústin var mynduð, mæld og teiknuð. Grafið var í norðurenda veggjarbrotsins og snið myndað og teiknað.

Mynd 7. Veggjarbrot vestan Sauðár í Sauðárdal (NM-122b:024). Horft til norðurs. (Mynd Gavin Lucas.)

Lokaorð

Fornleifastofnun Íslands hefur lokið vettvangsrannsókn á öllum sjö ofantöldum minjastöðum og er nú unnið að úrvinnslu gagna. Með vettvangsrannsókn þessari hefur skilyrðum þjóðminjalaga, Fornleifaverndar ríkisins og Þjóðminjasafns Íslands verið fullnægt á umræddum stöðum.

Reykjavík 30.september 2004

Garðar Guðmundsson
Gavin Lucas
Fornleifastofnun Íslands
Bárugötu 3
101 Reykjavík

